

Merelle!

Opas merivalmennuksista kiinnostuneelle ryhmänohjaajalle

Heini Kaasalainen
Suomen Purjelaivasäätiö
2023

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Y-Säätiö

VENDA

Sisällysluettelo

Kenelle opas on tarkoitettu?.....	1
Mitä on merivalmennus?.....	3
Miksi lähteä merelle?.....	6
Minkälaiselle ryhmälle purjehdus sopii?.....	7
Erilaiset purjehdukset.....	9
Miten ja milloin merelle voi päästä?.....	13
Haluan viedä ryhmäni merelle - mitä minun tulisi huomioida?.....	15
Lukemistoa.....	18

Kenelle opas on tarkoitettu?

Tämän käytännönläheisen ja konkreettisen oppaan idea syntyi Venda- uutta suuntaa mereltä -hankkeen aikana. Huomasimme, että merivalmennusmenetelmän hyödyntäminen osana oman ryhmän ja ryhmänohjaamisen prosesseja kaipaa selkeitä, ryhmätoiminnasta vastaaville henkilöille kohdistettuja ohjeita ja askeleita, joita ottaa konkreettisesti matkalla kohti meriseikkailua. Oppaan ideat ja havainnot toki pohjautuvat hankkeen ja Suomen Purjelaivasäätiön kokemuksiin merivalmennusten järjestämisestä, mutta niitä on yleistetty siten, että oppaasta hyötyisi mahdollisimman laaja ohjaajayleisö riippumatta siitä, minkä purjehduksia järjestävän toimijan kanssa veisi omaa ryhmäänsä vesille.

Opas ei varmasti ole tyhjentävä selostus aiheesta. Sen päätavoitteena on herättää ohjaaja alusta asti pohtimaan kaikkia niitä näkökulmia, joita vuosien yhteistyössä merivalmennusten toteuttajana ja lukuisten eri ryhmänohjaajien kanssa on todettu olennaisiksi, kun harkitsee merivalmennusta osana omaa ryhmätoimintaa tai keinona saavuttaa ryhmille tärkeitä tavoitteita seikkailullisin menetelmin vesillä.

Toivomme, että saat oppaasta mahdollisimman käytännöllistä tietoa ja suuntaviivoja, kuinka edetä konkreettisella arjen työn tasolla kohti ryhmäsi ensimmäistä omaa meriseikkailua – oli se sitten muutaman tunnin päiväpurjehdus tai usean yön mittainen reissu.

Myötätuulta suunnitteluun!

VENDA 2

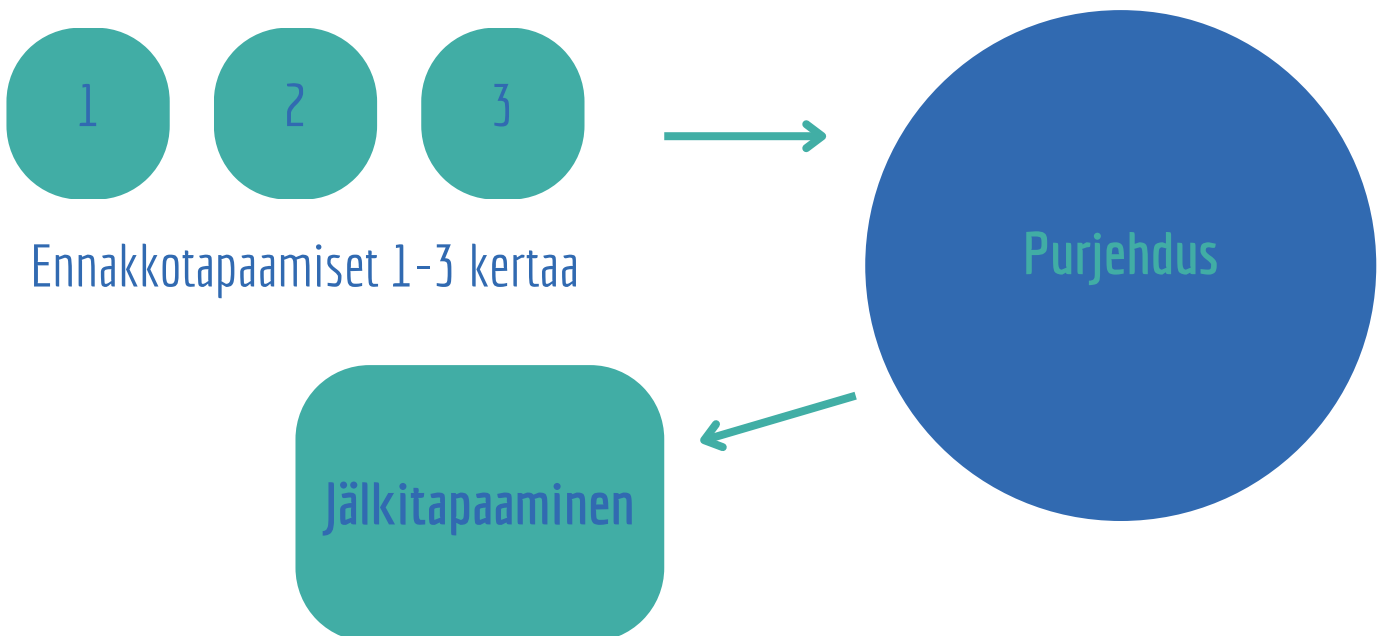
Mitä on merivalmennus?

Merivalmennuksella tarkoitetaan prosessia, joka hyödyntää sail training -menetelmää osana tiettyyn tavoitteeseen tähtäävää ryhmätoimintaa. Merivalmennus on siis merellä tapahtuvaa, seikkailukasvatuksellista toimintaa.

Sail training -menetelmässä purjehdus ja purjealusolosuhteet toimivat alustana oppimiselle, jonka fokus on tyypillisesti esimerkiksi tiimityöskentelytaitojen, itsetuntemuksen ja sosiaalisten taitojen kehittämisessä. Varsinaisten purjehdustaitojen oppiminen on toissijaista. Oppiminen tapahtuu purjehduksella yhdessä tekemällä ja kokeilemalla käytännössä. Sail training -purjehdukset eivät ole purjehduskursseja tai merenkulun koulutuksia, vaikka niiden aikana saattaakin oppia monia purjehduksessa tai merenkulussa hyödyllisiä taitoja, kuten solmuja, purjeiden trimmaamista tai kartanlukua.

Tässä oppaassa käsitetään merivalmennuksella kokonaisuus, joka koostuu minimissään yhdestä ennakkotapaamisesta, purjehduksesta ja yhdestä jälkitapaamisesta. Opas on syntynyt Venda-hankkeen havainnoista ja Suomen Purjelaivasäätiön kokemuksista vuosien varrella. Venda-hankkeessa ennakkotapaamisia oli kolme ennen purjehdusta ja yksi jälkitapaaminen purjehduksen jälkeen.

Ennakkotapaamisten tavoitteena on muun muassa yhteiseen purjehdukseen valmistautuminen, yhteinen tavoitteen määrittely, tutustuminen (mikäli ryhmän jäsenet ovat toisilleen entuudestaan tuntemattomia) ja mahdollisen jännityksen vähentäminen. Jälkitapaamisen tarkoituksena on reflektointi ja opittujen ja koettujen asioiden yhteinen purkaminen.

Esimerkki ennakkotapaamisten toteuttamisesta ja aikatauluttamisesta Venda-hankkeessa

1. Ennakkotapaaminen (noin 1kk ennen purjehdusta)

- **tavoitteet:** tutustuminen, ryhmäytyminen, tulevan aikataulun selkeyttäminen osallistujille, innostaminen

2. ennakkotapaaminen (noin 2-3 viikkoa ennen purjehdusta)

- **tavoitteet:** purjehduksen käytäntöjen kuvaaminen osallistujille, mitä on odotettavissa, mihin pitää varautua, mitä varusteita pitää ottaa mukaan, yhteisten sääntöjen tekeminen. Jos purjehduksen toteuttaja tai aluksen päällikkö/muu päälllystön jäsen voi tulla mukaan tapaamiseen vastaamaan osallistujien kysymyksiin purjehduksen arjesta, aina parempi.

3. ennakkotapaaminen (1-2 päivää ennen purjehdusta)

- **tavoitteet:** jännityksen hälventäminen, osallistujien odotusten ja pelkojen läpikäyminen, konkreettinen lähtöpäivän ohjelma (tapaamispaikka, milloin alukselle)

4. Jälkitapaaminen (1-2 viikkoa purjehduksen jälkeen)

- **tavoitteet:** kokemuksen purkaminen, mitä opittiin, mitä siirtyy omaan arkeen

Purjehduksen kesto linkittyy pitkälti ryhmänne tavoitteisiin ja käytössä oleviin resursseihin. Päiväpurjehduksella ei saavuteta samoja tuloksia kuin viiden päivän purjehduksella, ja toisaalta jos tavoitteena on tutustua purjehdukseen lajina, saattaa viiden päivän purjehdus olla ylimitoitettu pituus tavoitteeseen nähden. Purjehduksen kesto vaikuttaa myös ennakkotapaamisten määrään: nyrkisääntönä on, että mitä pidempi ja haastavampi purjehdus, sitä useamman ennakkotapaamisen se todennäköisesti vaatii. Päiväpurjehduksen kohdalla riittää mainiosti yksi ennakkotapaaminen, viiden päivän purjehdukseen tulee jo valmistautua 2-3 ennakkotapaamisen verran. Eri mittaisten purjehdusten ja tavoitteenasettelun suhdetta on avattu enemmän luvussa "Erilaiset purjehdukset".

Sail training -purjehdus

Sail training -urjehdukset ovat jotain muuta kuin lomaa, risteily tai purjehduskurssi - ne ovat aina seikkailuja. Seikkailu koostuu uusista ihmisistä, aina vähän ennakoimattomista luonnonolosuhteista, oppimiskokemuksista, uusista paikoista ja arjen sattumuksista merellä, haasteista joista selvittää yhdessä kirjaimellisesti vetämällä yhtä köyttä.

Purjehduksella kaikki tehdään yhteistyönä ja tekemällä oppien. Tasotestejä, tenttejä tai suorittamista ei seikkailuissa ole. Kaikki osallistujat ovat täysipainoisia miehistön jäseniä, jotka osallistuvat kaikkiin purjehdusarjen tehtäviin kansityöskentelystä ja purjemanöövereistä ylläpitotehtäviin, siivoukseen ja ruoanlaittoon. Tehtäviin opastetaan, eikä mistään tarvitse yksin olla vastuussa.

Purjehduksella eletään vahtivuorojen mukaan, jossa tehtävät ja "työvuorot" vaihtelevat ja rullaavat läpi vuorokauden. Yksi vuoro kestää 2-4 tuntia:

Stand by -vahdissa laitetaan ruokaa koko porukalle, tiskataan, siivotaan, tehdään mahdollisia muita ylläpitotehtäviä kannen alla tai päällä ja ollaan valmiudessa, mikäli kansivahti tarvitsee apua esimerkiksi purjeiden nostossa tai laskussa.

Kansivahdissa tähytetään, ohjataan alusta, navigoidaan, suoritetaan purjemanöövereja ja rantautumisia tai rannasta lähtöjä.

Vapaaahdissa levätään, nukutaan, seurustellaan, syödään, pelataan, tutustutaan satamiin tai saareen, tai halutessaan osallistutaan aluksen tehtäviin vapaaehtoisesti, oman jaksamisen mukaan.

Yhteen **vahtiryhmään** kuuluu purjehduksen osallistujamäärästä riippuen 3-6 henkilöä. Tyypillisesti oman vahtiryhmän kanssa myös nukutaan samassa hytissä. Oma vahtiryhmä onkin se yksikkö, jonka kanssa purjehduksen aikana eniten ollaan tekemisissä ja jonka kanssa kohdataan purjehdusarjen hyvät ja huonot hetket.

Yhteistä purjehdusta rytmittää tiiviisti myös koko miehistön yhteiset **päiväpalaverit**, joita pidetään tyypillisesti aina aamuisin ennen liikkeelle lähtöä ja satamaan tullessa (ankkuroituessa).

Purjehduksen vapaaehtoinen päällystö

Purjehduksella on mukana nelihenkinen päällystö (päällikkö, perämies ja kaksi kansimiestä), jotka vastaavat turvallisuudesta ja opastamisesta. Lisäksi purjehduksella voi olla arjen apuna gastit, joka auttaa purjehtijoita erityisesti kannen alla arjen tehtävissä: ruoanlaitossa ja siivoamisessa. Hän on eräänlainen perämiehen "oikea käsi". Purjehdukselle tulevalta ryhmältä tai ohjaajilta ei vaadita aikaisempaa kokemusta purjehtimisesta.

Miksi lähteä merelle?

Miksi nähdä vaiva, että vie ryhmänsä vesille jopa useaksi päiväksi – sehän vaatii paljon järjestelyjä ja ohjaajaresurssia, ja työaikakin pitäisi järjestää...

Vastaus on yksinkertainen: merivalmennus on erittäin tehokas keino kasvattaa osallistujan itseluottamusta ja -tuntemusta, tiimityöskentelytaitoja, arjen taitoja, ohjaajan ja ryhmäläisen välistä luottamusta, ryhmän tiimihenkeä, opetella vastuun kantamista ja erilaisuuden sietämistä.

Sanotaan, että vuorokausi merellä vastaa viikkoa maissa. Useamman päivän yhdessä purjehtinut ryhmän kokee tyypillisesti tunteneensa toisensa ”aina” ja ohjaajalle yhtämittäinen yhdessäolo ryhmän kanssa tarjoaa mahtavan näkymän oman ryhmän jäseniin ja mahdollisuuden viedä keskinäinen luottamus uudelle tasolle, jota hyödyntää jatkotyöskentelyssä ryhmän tai sen yksittäisten jäsenten kanssa.

Luontokokemuksena purjehdus on vertaansa vailla. Suhteutettuna siihen, että Suomella on yli 1200 kilometriä Itämeren rantaviivaa ja lähteestä riippuen jopa yli 200 000 saarta merialueilla, todella harvalla suomalaisella on pääsy kokemaan niitä itse. Meri elementtinä on monelle valitettavan vieras. Purjehdus, yöpyminen autiolla saarella tai öinen tähtitaivas merellä on varmasti kokemus, joka jää mieleen jopa loppuelämäksi.

Listasta opinnäytetöistä iittyen menetelmän käyttöön sekä kansainvälistä tutkimusta menetelmän vaikuttavuudesta löydät oppaan lopusta, Lukemistoa -otsikon alta oppaan lopusta.

Minkälaiselle ryhmälle purjehdus sopii?

Purjehdus sopii lähes kaikille ikään, fyysiseen kuntoon tai purjehduskokemukseen katsomatta – kysymys on enemmänkin purjehduksen sopeuttamisesta ryhmän tasoa vastaavaksi.

Kuunari Helenalla on purjehtinut pitkiä, usean päivän mittaisia purjehduksia esimerkiksi junioriryhmiä ilman vanhempiaan, näkövammaisia, kuulovammaisia, toisiaan entuudestaan tuntemattomia nuoria, toisiaan entuudestaan tuntemattomia aikuisia, päihdekuntoutujia, mielenterveyskuntoutujia, erilaisista tarkkaavaisuus- ja oppimisvaikeuksista kärsiviä henkilöitä ja monia muita ryhmiä erilaisin tarpein.

Purjehdus ei vaadi hyvää fyysistä kuntoa: kaikki tarvittava tavara kulkee veneen mukana. Vaikka sää vaikuttaa merkittävällä tavalla purjehdukseen, on tyypillisesti käytössä kuitenkin sisätilat, joita ei tarvitse pystyttää tai purkaa. Vene liikkuu myös silloin, jos rantakalliolla nyrjähtää nilkka. Pelkästään nämä seikat avaavat purjehdukseen jopa yllättäväkin saavutettavuusnäkökulmaa.

On toki muutamia asioita, jotka saattavat muodostua esteeksi etenkin pidemmälle purjehdukselle. Alla olevaa listausta on sovellettu esimerkiksi Venda-hankkeen purjehdusten osallistujavalinnassa.

Mahdollisia esteitä purjehdukselle

- Sellaiset sairaudet, jotka konkretisoituessaan vaativat lääkärissä käyntiä (esim. vaikea epilepsia, sydänsairaudet, keuhkosairaudet sekä kaikki sellaiset oireet, joille ei ole löydetty diagnoosia). Pidemmällä purjehduksilla lähin sairaala saattaa hyvin olla jopa yli vuorokauden matkan päässä.
- Hoitamattomat mielenterveydelliset tilat. Osallistujan tulee olla itse kykenevä huolehtimaan omista lääkkeistä ja tunnistamaan oman tilansa muutoksia, jos sellaisia ilmenee.
- Vaikeat toiminnalliset rajoitteet (alukset eivät tyypillisesti ole esteettömiä, vaan siellä on portaita, kynnyksiä ja ahtaita tiloja)
- Akuutti päihdeongelma
- Olennaista terveydellisissä haasteissa on aina olla etukäteen yhteydessä purjehduksen järjestäjään ja päällikköön ja tiedustella tarkemmin, minkälaisia edellytyksiä osallistujilta vaaditaan.

VENDA

Erilaiset purjehdukset

Alla lyhyesti kuvattu eri mittaisten purjehdusten eroja suhteessa tavoitteisiin. Hahmottelu perustuu Venda-hankkeessa tehtyihin havaintoihin ja sen tarkoituksena on lähinnä konkretisoida ja yksinkertaistaa purjehduksen pituuden ja tavoitteiden välistä suhdetta, pikemmin kuin olla tyhjentävä kuvaus tai ohjesääntö.

Päiväpurjehdus

Päiväpurjehduksen anti merivalmennuksen näkökulmasta on korkeintaan tarjota mahdollisuus tutustua alukseen ja kokea miltä tuntuu olla merellä. Oppimisen näkökulmasta tavoitteet täytyy asettaa hyvin matalalle rajoittuen esimerkiksi yhteen taitoon ja yhteen havaintoon itsestä ja/tai ryhmästä. Päiväpurjehdus voi toimia hyvin osana jonkun hyvin kokemattoman tai haastavan ryhmän prosessia, askeleena kohti pidempää purjehdusta.

Plussat

- Helppo järjestää, ei vaadi erityistä osaamista ohjaajilta tai osallistujilta.
- Purjehdus voi olla niin lyhyt, ettei merellä tarvitse ruokailla välipalaa enempää ja näin voidaan keskittyä pääasiassa purjehdukseen.
- Vaatimukset varusteille kevyemmät (ei välttämättä tarvita edes vedenpitäviä vaatteita, mikäli sää sallii)
- Hyvä keino päästä todelliseen elämykseen kiinni lyhyessä ajassa (esimerkiksi yhteiseksi päätökseksi jonkun oman ryhmäprosessin tai -toiminnan loppuun)

Miinukset

- Kasvatuksellinen anti jää helposti ohuemmaksi kuin pidemmällä purjehduksilla (jää helposti elämystasoiseksi kokemukseksi)
- Ei anna minkäänlaista kuvaa arjesta merellä
- Aika niin lyhyt, että mikäli osallistuja esimerkiksi huonon sään tai meripahoinvoinnin takia saa huonon kokemuksen merellä olemisesta, päällimmäiseksi kokemukseksi jää nimenomaan negatiivinen tunne (ei mahdollisuutta korjaavaan kokemukseen) ja kynnyks lähteä uudestaan kenties kasvaa
- Tyypillisesti ei ole aikaa tutustua saariin ja niiden luontoon (joihin monella ei ole mahdollisuutta ilman venettä päästä)

Yhden-kahten yön purjehdus/viikonloppupurjehdus

Lyhyet saaristopurjehdukset ovat helpoimpia purjehduksia. Purjehdusten helppous muodostuu a) kokonaiskeston lyhydestä b) lyhyistä päivämatkoista merellä c) siitä, että yöt ollaan yleensä satamassa tai vähintään ankkurissa.

Ryhmäprosessit eivät tyypillisesti pääse samalle tasolle verrattuna pidempiin purjehduksiin, mutta kuitenkin vähintään alkuun. Rutiinit eivät ehdi viikonlopun aikana kehittyä, vaan jäävät niihin tutustumisen tasolle. Yksilölliset tavoitteet on myös asetettava maltillisesti: vaikka haastetta saattaa myös lyhyellä purjehduksella olla riittävästi, itsetuntemuksen ja ryhmätyöskentelytaitojen vahvistamisen näkökulmasta viikonloppu on lyhyt aika. Uuden näkökulman tai inspiraation löytämiseen ja ryhmään tutustumiseen parin yön purjehdus sen sijaan riittää mainiosti.

Plussat

- Osallistuja pääsee jo vähän kiinni arkeen merellä ja voi alkaa tässä ajassa jo huomata omaa kehittymistään ja oppimistaan jonkun/joidenkin yksittäisten taitojen osalta
- Osallistuja saa jo kuvaa itsestään potentiaalisesti haastavissakin olosuhteissa, osana ryhmää
- Purjehdukseen ehtii hyvällä tuurilla mahtua vaihtelevia olosuhteita: haastavampien hetkien päälle helpompia hetkiä, jolloin negatiiviset asiat eivät välttämättä jää päällimmäisenä mieleen. Toisaalta, tässä ajassa osallistuja kyllä saa riittävän kuvan olosuhteista ja omasta suhtautumisestaan päättääkseen, onko hänellä resursseja tai kiinnostusta purjehdukseen tai merellä olemiseen jatkossa.
- Ehditään jo vierailemaan myös saaristokohteissa, nähdä vähän erilaista luontoa kuin mantereella

Miinukset

- Lyhyellä purjehduksella lähtö- ja paluupäivien suhteellinen osuus on merkittävä: esim. viikonloppupurjehduksella lähtöpäivä perjantai ja paluupäivä sunnuntai, joten jää vain yksi päivä aikaa olla ”paikalla”. Siirtymäpäivissä on aina oma latauksensa, joka vie niin osallistujien kuin ohjaajienkin fokuksista yllättävänkin paljon käytännön järjestelyineen ja aikatauluineen. Tapoja helpottaa siirtymäpäiviä on esimerkiksi tehdä lyhyttä purjehdusta ennen yksi päiväpurjehdus ja mahdollisuuksien mukaan pitää yksi ennakkotapaaminen purjehduksen lähtöpäivää edeltävänä päivänä.
- Etenkin kesän täyden sesongin aikaan (juhannuksesta koulujen alkuun) viikonloput saattavat olla vaikeita järjestää aikataulullisesti (kysyntää on paljon). Alkukaudesta tai syksyllä samaa ongelmaa ei välttämättä ole.

4-5 yön purjehdukset (saaristossa)

Myös 4-5 yötä kestävät purjehdukset (saaristossa) sopivat useissa tapauksissa ensikertalaisille. Olosuhteet saaristossa purjehdittaessa ovat pääsääntöisesti helpommat kuin avomerellä ja yöt ollaan satamissa tai ankkurissa. Viimeinen yö saatetaan purjehtia, jos ryhmä sitä toivoo ja on valmis kokeilemaan sitä.

Tässä ajassa ryhmä ehtii jo kehittyä tiiviiksi porukaksi ja eteen ehtii tulla sekä haastavia että ihania hetkiä, joiden vuorottelusta seikkailukokemus lopulta koostuu. Tilanteita, jotka mahdollistavat konkreettiset muutokset osallistujissa kasvavan vastuunoton tai itsensä ylittämisen muodossa, ehtii syntyä useammin. Tässä ajassa osallistujat ehtivät oppia myös joitakin käytännön purjehdukseen liittyviä taitoja, jotka kasvattavat osallisuuden ja pystyvyyden tunnetta osallistujissa. Arjen tehtävät rutinoituvat.

Plussat

- Päästään kiinni jo sail training -purjehduksen ytimeen: vaihteleviin arjen kokemuksiin merellä, vaihteleviin olosuhteisiin, yhdessä tekemiseen ja yhteisen tekemisen rutinoitumiseen, uuden oppimiseen, omasta arjesta pois pääsemiseen
- Pidemmällä purjehduksella valikoima purjehduksen tarkemmasta reittisuunnitelmasta kasvaa: voidaan kattaa pitkiäkin matkoja ja helposti eri lähtö- ja paluusatamat (esimerkiksi Helsinki-Turku, toki aluksesta riippuen).

Miinukset

- Vaatii jo paljon työaikaressurssia ohjaajilta ennako- ja jälkitapaamisineen
- Vaikuttaa merkittävästi myös osallistujien suunnitelmiin ja mahdollisuuksiin lähteä mukaan: purjehdus on oltava aikaisessa vaiheessa tiedossa
- Monilla purjehduksen järjestäjillä tällaisten purjehdusten aikataulutus vaatii hyvin ennakkoon tehtyä tiedustelua ja varauksen tekemistä, jopa 6kk-1 v ennen tarkemmasta ajankohdasta riippuen (kesän sesonki juhannuksesta koulujen alkuun suosituinta aikaa)

7vrk + purjehdukset, avomeripurjehdukset

Minimissään viikon kestävillä purjehduksilla reitti saattaa suuntautua jo Viroon tai Ruotsiin eli sisältää avomeriosuoksia. Nämä purjehdukset sopivat sellaisille osallistujille, joilla on sellaiset voimavarat, että jaksavat olla pitkän ajan tiiviisti muiden ihmisten kanssa ahtaissa tiloissa. Aiempi kokemus vesillä olemisesta tai esimerkiksi leiriolosuhteista on suositeltavaa, jotta ihan perusasiat ja olosuhteiden vaihtelu ei tule yllätyksenä.

Olosuhteet ehtivät vaihtua tämän mittaisella purjehduksella laidasta laitaan eikä kaikkia öitä välttämättä vietetä satamissa. Fyysisesti purjehdus voi olla merkittävästi raskaampi kuin muutaman päivän saaristopurjehdus lähinnä nukkumisen rytmin ja tyyppillisesti muutenkin normaalista poikkeavan arkirytmien takia.

Plussat

- Päästään kiinni jo sail training -purjehduksen ytimeen: vaihteleviin arjen kokemuksiin merellä, vaihteleviin olosuhteisiin, yhdessä tekemiseen ja yhteisen tekemisen rutinoitumiseen, uuden oppimiseen, omasta arjesta pois pääsemiseen
- Näin pitkään purjehdukseen mahtuu varmasti niin hyviä kuin huonoja päiviä ja monenlaista säätä. Osallistujat huomaavat, että tunteet ja tilanteet vaihtuvat, tilanteita ja konflikteja voidaan ratkaista ja että ihmisissä on monenlaisia puolia, niin hyviä kuin huonoja
- Pitkä purjehdus mahdollistaa jo purjehduksen vaikka toiseen maahan ja kohteen mukaan avomeripurjehdusta, joka poikkeaa monin osin saaristopurjehduksesta

Miinukset

- Vaatii merkittävää ajallista ja taloudellista resurssia
- Ulkomaille suuntautuvia purjehduksia ei ole paljoa tarjolla
- Ryhmästä ja tavoitteista riippuen on todennäköisesti tarpeellista tehdä ensin lyhyempi purjehdus (päivä- ja/tai parin yön purjehdus) ennen näin pitkää purjehdusta - näin pitkä purjehdus tulisi lähtökohtaisesti nähdä osana isompaa kokonaisuutta.
- Mikäli purjehdus suuntautuu ulkomaille, tulee ohjaajien/purjehduksen varaajan varautua selvittämään matkat lähtö- tai päätössatamiin, osallistujien passi- tai henkilökorttitarpeet, vakuutukset ja muut itse matkustamiseen liittyvät asiat.

Miten ja milloin merelle voi päästä?

Kansainväliset, erilaiset sail training -purjehduksia järjestävät tahot ovat kokoontuneet yhden kattojärjestön, Sail Training Internationalin alle. Kenties näkyvin osa sail training -toimintaa ovat vuosittain järjestettävä Tall Ships Race -purjehduskilpailut, jotka keräävät isäntäkaupunkeihin tapahtumien aikana useita satoja tuhansia purjelaivoista, purjehduksesta ja merellisistä seikkailuista kiinnostuneita ihmisiä. Suomen Purjelaivasäätiö on kattojärjestön virallinen edustaja Suomessa ja yksi kattojärjestön perustajajäsenistä.

Kaikki Sail Training Internationalin alla toimivat organisaatiot järjestävät sail training -purjehduksia. Suomessa sail training -purjehdukselle voi hakeutua esimerkiksi kuunari Helenalla, jolla kaikki VENDA-hankkeen purjehdukset on toteutettu. Lisäksi on muita kotimaisia toimijoita, joiden kanssa voi päästä merelle ja jotka voivat hyödyntää sail training -menetelmää tai sen elementtejä.

Alla listattuna muutamia aluksia, joilla purjehtii nuorisoryhmiä. Lista ei ole tyhjentävä, mutta siitä saa varmasti inspiraatiota ja kuvaa erilaisista kotimaisista toimijoista, joiden kanssa merelle voi päästä oman ryhmän kanssa.

- Kaljaasi Ihana, Luvia
- Purjelaivakonttorin alukset, Helsinki
- Kuunari Lokki, Turku
- Valborg, Helsinki, Sipoo, Porvoo
- Österstjärnan, Loviisa

Tyypillisesti alusten purjehduskausi alkaa toukokuussa ja päättyy syyskuun lopussa. Myös huhti- ja lokakuussa saattaa olla mahdollista päästä vesille ryhmän kanssa, tai jopa myöhemmin syksyllä. Usein purjehduskauden ohjelmia suunnitellaan reilusti etukäteen, joten kannattaa olla matalalla kynnyksellä yhteydessä ja tiedustella mahdollisuuksia jopa 6-12 kk ennen toivottua purjehdusajankohtaa. Mitä aikaisemmin, sen parempi!

VENDA

Haluan viedä ryhmäni merelle - mitä minun pitäisi huomioida?

Meriolosuhteet poikkeavat merkittävästi esimerkiksi verrattuna siihen, että lähtisi ryhmän kanssa leirikeskukseen tai metsäretkelle. Erityiseksi ympäristön tekee se, että sääolosuhteet vaikuttavat ratkaisevasti päivittäisellä tasolla tehtäviin asioihin, ja se, ettei mereltä pääse pois silloin kuin haluaa. Nämä erityispiirteet voi helposti kääntää voitoksi, mikäli siihen ohjaajana kykenee varautumaan ja ryhmän tavoitteet ovat selvät. Emme suinkaan halua pelotella, vaikka asia voikin tuntua monimutkaiselta kun ensimmäistä kertaa asiaa harkitsee. Helpottaaksemme suunnittelua, alla olemme koonneet muutamia käytännönläheisiä vinkkejä siitä, mitä asioita olisi hyvä huomioida purjehdusta suunnitellessa, sen aikana ja sen jälkeen nimenomaan ryhmänohjaajan näkökulmasta.

Suunnitteluvaiheessa

- **Asia numero yksi: tavoitteet.** Mitä merivalmennuksella tavoitellaan? Onko tavoitteena ryhmäytyminen, tiimityöskentelytaitojen opettelu, osallistujien itsenäistymisen tukeminen, vuorovaikutuksen parantaminen, jotain muuta? Tavoite määrittää lopulta sitä, mihin asioihin merivalmennuksen eri vaiheissa ohjaajana voi ja kannattaa panostaa ja minkälaista purjehdusta yhdessä purjehduksen toteuttajan kanssa rakentaa. Kuinka merivalmennus istuu perustoimintaan ryhmän kanssa - osaksi jotain isompaa prosessia tai kokonaisuutta, vain onko purjehdus kenties jonkun prosessin tai kokonaisuuden huipennus? Parhaat vaikutukset saadaan, kun merivalmennus nimenomaan istutetaan osaksi jotakin olemassaolevaa toimintaa eivätkä ryhmän jäsenten välille ja toisaalta ryhmän ja ohjaajien välille syntyneet suhteet katoa purjehduksen jälkeen.
- **Resurssit.** Kuinka monta ohjaajaa/avustajaa tulee mukaan, paljonko aikaa ja rahaa on käytettävissä purjehdukseen? Vertailun vuoksi: Venda-purjehduksilla ryhmäkoko (nuoret aikuisia) per purjehdus on ollut noin 15 henkilöä ja mukana on ollut aina kaksi ohjaajaa. Erityistä tukea vaativien lasten purjehduksilla, joissa ryhmäkoko on ollut suunnilleen sama, on ollut mukana 4-5 ohjaajaa. Yhden ohjaajan kanssa on liian riskialtista lähteä purjehtimaan.
- **Työaika merellä ja sijaisjärjestelyt.** Ohjaajat ovat käytännössä töissä purjehduksen aikana 24/7. Vaikka lepoaikoja ohjaajien kesken sovittaisiinkin, ovat ohjaajat käytännössä aina ryhmänsä kanssa samoissa tiloissa ja siten saavutettavissa. Purjehdukset ovat myös hyvin intensiivisiä rupeamia, joten kannattaa suunnitella purjehduksen jälkeen vähintään yksi vapaapäivä. Kuinka toimitaan sijaisten kanssa, jos purjehdukselle lähdössä oleva ohjaaja sairastuu juuri ennen purjehdusta?
- **Vakuutukset.** Monet purjehdustoimijat edellyttävät ryhmältä omia tapaturmavakuutuksia ja/tai matkavakuutuksia purjehdusalueesta riippuen. Tarkistathan asian purjehduksen tarjoajalta.

- **Kriisiviestintä.** Mikäli jotain sattuu purjehduksen aikana, on kriisiviestinnän isot askelmerkit hyvä olla selkeät kaikille osapuolille. Purjehduksen aikana päällikkö on vastuussa kaikista aluksella olevista henkilöistä, mukaan lukien ohjaajat, ja hänellä on viime kädessä valta tehdä päätökset purjehduksen keskeyttämisestä tai muista poikkeuksellisista toimenpiteistä, mikäli arvioi sen turvallisuuden kannalta välttämättömäksi. Onnettomuustapauksissa viranomaiset tulevat viestintään mukaan.
- **Muut poikkeustilanteet.** Mitä jos joku osallistuja haluaa keskeyttää purjehduksen? Ohjaajien tulee sopia etukäteen, mitä tehdään näissä poikkeuksellisissa tilanteissa. Lähtekö esimerkiksi joku ohjaajista saattamaan osallistujaa kotiin? Asiaan vaikuttaa merkittävästi esimerkiksi ryhmän jäsenten ikä.

Pohdittavaa ennen purjehduksen järjestäjän kontaktointia

Alla listattuna tyypilliset kysymykset, joita purjehduksen järjestäjä kysyy todennäköisesti ensimmäisenä:

- Toivottu purjehduksen ajankohta (kuukausi, purjehduksen toivottu kesto, toivotaanko purjehdusta arki- vai viikonloppupäiville)
- Ryhmän maksimikoko (ohjaajat mukaan luettuna)
- Ryhmän ikäjakama (onko kyseessä alaikäiset, nuoret aikuiset, aikuiset, vai kaikkia edellä mainittuja)
- Mistä toivotte, että purjehdus lähtee ja mihin päättyy (toivotaanko samaa satamaa lähtö ja paluupaikaksi vai onko toiveena ”paikasta a paikkaan b” -tyyppinen purjehdus)
- Onko ryhmässänne erityisiä tarpeita (esim. liikuntarajoitteisuutta)
- Onko ryhmällänne erityisiä toiveita (esim. toive olla joka yö kiinni jossain satamassa, käydä jossain tietyssä paikassa tai muuta vastaavaa)

Ennen purjehdusta

Alla listattuna muutamia konkreettisia asioita, jotka tekemällä olet jo melko hyvin valmistautunut ohjaajan roolissa purjehdukseen. Alla listatut asiat pätevät käytännössä valtaosaan purjehduksista riippumatta siitä, minkälainen ryhmä on kyseessä. Ryhmän erityisistä tarpeista riippuen muitakin huomioitavia ja tehtäviä asioita voi olla.

- Kun olet sopinut purjehduksen tarjoajan kanssa purjehduksesta, pitäkää palaveri myös erikseen toiveistanne purjehdusta koskien ja purjehduksen kulusta ylipäättään. Purjehduksen tarjoaja osaa myös kertoa, mikä on aikataulun ja olosuhteiden puolesta mahdollista, mikä ei.
- Sopikaa, mitä tietoja purjehduksen järjestäjä tarvitsee osallistujista ja miten toimitat tiedot järjestäjälle tietoturvasyistä.
- Pitäkää vähintään yksi ennakkotapaaminen purjehdukselle lähtevien osallistujien kanssa (purjehduksen pituudesta riippuen enemmänkin). Näin kaikilla osallistujilla on mahdollisuus nähdä, keitä purjehdukselle tulee mukaan. Jos mahdollista, on ideaalitalanne se että voitte ryhmänne kanssa vieraila aluksella etukäteen tutustumassa tiloihin ja/tai purjehduksen toteuttajaan. Ellei ole mahdollista vieraila aluksessa, voi kysyä mikäli purjehduksen järjestäjä voisi toimittaa kuvia tai videoita sisätiloista. Ihmisillä, jotka eivät ole purjehtineet aikaisemmin, on monesti hyvin vaikea hahmottaa esimerkiksi nukkumisjärjestelyjä purjealuksella.

- Ellei purjehduksen järjestäjä toimita valmista infokirjettä käyttöösi ennen purjehdusta, se kannattaa koota itse ja lähettää osallistujille hyvissä ajoin ennen purjehdusta tai muulla tavoin informoida lähtijöitä olennaisista seikoista. Mikäli purjehdukselle vaaditaan paljon omia varusteita mukaan (vedenpitäviä vaatteita, paukkuliivejä tai muuta vastaavaa) on erityisen tärkeää informoida asiasta lähtijöitä ajoissa, jotta heillä on aikaa hankkia varusteita käyttöönsä. Olennaisia informoitavia asioita on ainakin:
  - purjehduksen lähtö- ja saapumisajat ja -paikat
  - varustelista: mitä mukaan purjehdukselle
  - yhteystiedot ja -henkilöiden nimet, joilta kysyä lisätietoja tarvittaessa
  - muistutukset vakuutuksista, mikäli osallistujat huolehtivat niistä itse
  - lyhyt kuvaus purjehduksesta ja sen tavoitteista ja ennakkotapaamisista
- Informoi purjehduksen järjestäjää esille tulevista terveydentilaan/ruokavalioihin/allergioihin liittyvistä asioista. Monesti ennakkotapaamisessa tai sen jälkeen osallistujat kysyvät näihin liittyvistä asioista lisää tai herkeävät pohtimaan, onko jokin terveydellinen asia tai lääkitys este purjehdukselle. Keskustele matalalla kynnyksellä purjehduksen järjestäjän kanssa näistä asioista etukäteen, jotta yllätysten riskiä purjehduksen aikana vähennettäisiin mahdollisimman paljon.
- Hahmottele ryhmän tavoitteiden mukaan valmiiksi erilaisia ”oman ohjelman” vaihtoehtoisia suunnitelmia, harjoitteita, reflektointikeinoja, joita ottaa tilanteen mukaan käyttöön purjehduksella. Näitä löydät esimerkiksi Venda-hankkeessa tuotetusta ”Vinkkejä matalan kynnyksen seikkailukasvatukseen nuorisotyössä” -oppaasta. Tyypillisesti iltaisin, mikäli alus on yön satamassa tai ankkurissa, on aikaa toteuttaa ryhmän kanssa omaa ohjelmaa.

Purjehduksella

- Varatkaa ohjaajien kesken päivittäin aikaa lyhyelle keskustelulle havainnoistanne ryhmästä/sen jäsenistä. Onko tarpeen tehdä muutoksia suunnitelmiin?
- Informoikaa päivittäin purjehduksen päällikköä ryhmän kuulumisista. Ohjaajat tuntevat ryhmänsä, päällikkö ei, eikä osaa välttämättä tulkita yksittäisten osallistujien toimintaa oikein
- Dokumentoikaa osallistujien onnistumisen hetkiä ja yhteistä toimintaa. Valokuvat ovat oleellinen muisto purjehduksesta osallistujalle. Ne toimivat myös hyvänä keskustelun virittäjänä jälkitapaamisessa.
- Havainnoikaa myös omia ajatuksianne, jaksamistanne ja reaktioitanne purjehduksella. Käytte saman läpi kuin osallistujatkin - yhteneväisyyksiä osallistujien kokemuksiin löytyy varmasti. Hyvä keino tähän on pitää päiväkirjaa purjehduksen aikana.

Purjehduksen jälkeen

- Mikäli purjehduksen järjestäjä ei kerää palautteita purjehdukselta, kerätkää sellaista itse joko lyhyen palautelomakkeen muodossa tai suullisesti jälkitapaamisessanne. Palautteet antavat hyvää informaatiota ohjaajille jatkotyöskentelyä varten.
- Järjestäkää jälkitapaaminen. Hyvä ajankohta sille on noin 1-2 viikkoa purjehduksen jälkeen, jotta osallistujilla on aikaa palautua ja kotiutua seikkailusta, etenkin jos kyseessä on ollut pidempi purjehdus.
- Keskustelkaa ohjaajien kesken kokemuksenne läpi: mitä opitte ohjaajina? Mitä opitte ja havaitte ryhmänne jäsenistä? Kuinka havaintoja voisi hyödyntää jatkossa?

Lukemistoa

Käytännön oppaita, ideoita ja harjoitteita ohjaajille, opinnäytetöitä sail training -menetelmään liittyen:

Suomen Purjelaivasäitiö: mitä on sail training?

Kansainvälistä tutkimustietoa sail training -menetelmästä, sen vaikuttavuudesta ja sail training -case-esimerkkejä maailmalta:

Sail Training International

